

Tabula – Časopis Odjela za humanističke znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, br. 12 (2014.), 270 str.

Dvanaesti broj *Tabule* posvećen je dvadesetoj obljetnici osnutka Odsjeka za povijest Odjela za humanističke znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te okuplja dvadeset dva rada nekadašnjih i sadašnjih nastavnika i vanjskih suradnika Odsjeka. Radovi pokrivaju teme iz različitih povijesnih razdoblja, od antike do 20. stoljeća, a ne izostaju ni teorijske ni teme posvećene metodologiji historiografije. Nakon »Uvodnika« urednika broja, Igora Dude (str. 7), Marija Mogorović Crljenko, također urednica ovoga prigodnog broja *Tabule*, u tekstu »Dvadeset godina poslije« (9 – 10) prisjetila se samih početaka Odsjeka iz perspektive studentice prve generacije studenata povijesti.

Glavna urednica časopisa Klara Buršić-Matijašić u radu »Dvadeset godina studija povijesti u Puli (1994. – 2014.)« (11 – 21) donosi podatke o osnivanju i razvoju Odsjeka te glavna obilježja studija povijesti. Damir Agičić prisjetio se »Doktora filozofije iz znanstvenog područja povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu do 1945. godine« (23 – 34). Autor objavljuje popis i kratke biografije osoba koje su doktorirale povijest kao glavnu struku. U svom se eseju »*Bijes neprijatelja vene/Jonski im vali krvlju se crvene...* Bitka kod Lepanta – činjenice, odjeci, imaginariji i mitovi – 443 godine poslije« (35 – 40) Miroslav Bertoša iz kulturno-antropološke perspektive osvrnuo na znamenitu Lepantsku bitku (1571. g.) istakavši mitove koji prate ovaj događaj. U slavu pobjede kršćanskog svijeta kod Lepanta, održavale su se razne svetkovine, posvećena su joj mnoga djela. Slaven Bertoša piše »O toleranciji kroz povijest« (41 – 50), donosi pregled odabranih povijesnih zapisa koji svjedoče o poštivanju tolerancije, od antičkog razdoblja do suvremenog doba. U članku »Hrvatska i Bizant u 10. stoljeću« (51 – 63) Neven Budak razmatra hrvatsko-bizantske odnose i bizantsku nazočnost na istočnoj obali Jadrana. Odnos Bizanta prema Hrvatima mijenjao se tijekom 9., 10. i 11. stoljeća, a odgovarao je snazi i utjecaju Hrvata u regiji u određenom razdoblju. Autor raspravlja o razlozima prepuštanja dalmatinskih gradova hrvatskim vladarima te daje pregled širenja uporabe hrvatskog imena prema izvorima izvan hrvatskih granica. Davor Bulić, u radu »Kontinuitet i diskontinuitet naseljenosti Istre na razmeđu prapovijesti i antike« (65 – 78), upozorava da nije moguće jednoznačno objasniti promjene naseljenosti ustaljenim konceptom o napuštanju histarskih gradina i naseljavanja u nizinskim predjelima na prijelazu željeznog u rimsko doba. Iako je potvrđeno da su prapovijesna naselja uglavnom napušтана, poznati su i primjeri kontinuiteta naseljenosti gradina u rimsko doba. Naselja s kontinuitetom života interpretira kao dovršetak romanizacije autohtonog prapovijesnog stanovništva u rubnim dijelovima agera, gdje se većina takvih primjera i pronalazi. Istraživanjem arhivske građe u porečkom biskupijskom arhivu, Mihovil Dabo pronašao je dopise koji nadopunjuju članak Giuseppea Vidossicha, objavljenog u listu *Pagine Istriane* 1913., o pokušaju prikupljanja istarskih narodnih pjesama 1850. i 1851. g. Događaje i protagoniste prikupljanja pjesama koje su trebale biti predstavljene u zbirci na Velikoj izložbi u Londonu 1851. g. Dabo donosi u radu naslovljenom »Etnografska neobičnost ili trice: prvi pokušaj sustavnog

prikupljanja istarskih narodnih pjesama« (79 – 87). Na temelju dosad neistražene arhivske građe, najstarije sačuvane matične knjige župe Čepić, u tekstu »Povijesnodemografske crtice o stanovništvu župe Čepić (1782. – 1861.)« (89 – 104), Danijela Doblanović analizira demografsko ponašanje stanovnika te imena dodijeljena krštenicima u župi, povezana sa svetkovinama katoličkog kalendara. Rad Igora Dude »Nova istraživanja svakodnevice i društveno-kulturne povijesti jugoslavenskoga socijalizma« (105 – 116) oslikava stanje istraženosti jugoslavenskoga socijalističkog razdoblja, posebno na području društvene i kulturne povijesti te muzeologije. Osvrnuo se na osnivanje i djelatnost Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma koji djeluje pri Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli od 2012. godine. Metodologiji historiografije posvećen je tekst Marka Jelenića »Intelektualni kozmos jednog povjesničara. Mikrohistorija u posljednjih četrdeset godina« (117 – 126) u kojem ističe važnost mikrohistorije u razvoju historiografije, donosi pregled polemika u svezi s razmjerima u historiografiji, posebno se osvrnuvši na misli i djela Carla Ginzburga. Jakov Jelinčić, u »Odredbama istarskih statuta u svezi s poštivanjem Božjih i crkvenih zapovijedi« (127 – 138), analizira odnos pojedinca prema Bogu, vjeri i vjerskoj praksi. Na primjeru nekoliko istarskih statuta obrađuje kaznene propise u svezi s psovkama te radom nedjeljom i zapovijedanim blagdanima. Već su iz naslova rada Ivana Jurkovića »Model uzročno-posljedičnih veza osmanske ugroze, klimatskih nepogoda, gladi i kuge na privredu hrvatskih i slavonskih vlastelinstava u zadnjim desetljećima 15. i tijekom 16. stoljeća« (139 – 149) razvidni glavni uzroci gospodarskog nazadovanja i propadanja hrvatskih zemalja u razdoblju koje autor obrađuje, od pada Bosne pod osmansku vlast do kraha obrambenog protuosmanskog sustava na Mohaču 1526. godine. Kao primjere na kojima se može najbolje uočiti predloženi model, navodi vlastelinstva velikaških obitelji. U članku »Simboli i ceremonije – perspektive u proučavanju srednjovjekovlja« (151 – 159) Robert Kurelić predstavlja nekoliko autora (Schramm, Kantorowicz, Bloch, Fisković) koji su izučavanjem simbola i rituala doprinijeli razumijevanju srednjovjekovne prošlosti. Na primjeru vlastitih istraživanja grofova Celjskih, Kurelić ističe značaj izučavanja simbolike u proučavanju društveno-političkih procesa. Robert Matijašić u »Bilješkama o Luciju Aneju Domiciju Prokulu s pulskog natpisa CIL 5, 34« (161 – 171) istražuje podrijetlo triju osoba koje se spominju na natpisu uklesanom na postolje kipa pronađenom u Puli početkom 19. stoljeća – Marko Antonije Feliks, Antonija Klementijana i Lucije Anej Domicije Prokulo kojem je natpis posvećen. Prozopografskom analizom autor je pokušao pojasniti kontekst nastanka spomenika. O »Vijestima o španjolskoj gripi u puljskom dnevniku *Hrvatski list*« (173 – 182) piše Iva Milovan Delić. *Hrvatski list* je jedini dnevni list koji se u vrijeme pandemije španjolske gripe (1918. – 1919.) tiskao u Puli na hrvatskom jeziku. Autorica ističe malobrojnost članaka o ovoj bolesti, a razlog tome vidi u značajnim političkim događajima pred kraj Prvoga svjetskog rata i u socijalnim prilikama u južnoj Istri koji su potisnuli vijesti o španjolskoj gripi sa stranica dnevnika. Kao ne manje važan razlog sporadičnoj zastupljenosti u novinama napominje i svjesno potiskivanje još »jedne u nizu pošasti koje su pogodile južnu Istru«. Marija Mogorović Crljenko u članku »Sloboda pri izboru bračnog partnera (Istra, 15. – 17. st.)« (183 – 192) na temelju crkvenih i svjetovnih propisa te primjera iz procesa koji su se vodili na istarskim sudovima, raspravlja o pitanju

slobode izbora bračnog partnera u srednjem i ranom novom vijeku. Dok je Crkva zastupala slobodu izbora partnera, svjetovne su vlasti propisivale da obitelj sudjeluje u izboru, što se posebno odnosilo na žene. Koliko su o izboru budućeg partnera odlučivali sami mladenci, autorica zaključuje i iz primjera dogovorenih otmica te tajnih brakova koji se pojavljuju u obrađenim izvorima. Stijepo Obad u tekstu »Boka kotorska za prve austrijske uprave« (193 – 203) donosi pregled i interpretaciju događaja na istočnoj obali Jadrana krajem 18. i u ranom 19. stoljeću s posebnim osvrtom na zbivanja u Boki kotorskoj. U Radu su, u kratkim crtama, obrađeni uprava i sudstvo, prve javne osnovne škole, pomorstvo, graditeljstvo i novine koje se pod utjecajem različitih civilizacija javljaju u tradicijskoj kulturi Boke kotorske. »*Prosvijećena* modernizacija i tolerancija u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću: problemi pristupa – konfliktni koncepti i kontradiktorne prakse« (205 – 215), Drage Roksandića, rasprava je o različitim shvaćanjima vjerske tolerancije od 16. do 18. stoljeća, odnosno o pokušaju ograničavanja crkvenog utjecaja na društvo. U drugoj polovici 18. stoljeća na problem vjerske trpeljivosti gleda se kroz sekularnu etiku i politiku. U radu »Historijsko-geografska osnova razvoja Pazina: kartografska analiza« (217 – 232) Mirela Slukan Altić analizira kartografske izvore o urbanoj povijesti Pazina. Autorica donosi pregled prvih pisanih i kartografskih spomenika te veduta Pazina, a posebno je obradila prikaze utvrda te promjene u razvoju grada koje su vidljive iz katastra s kraja 19. stoljeća, za koje je, između ostaloga, zaslužna pojava željeznice. Nevio Šetić obradio je »Odnos istarskih pravaša prema raskolu u Stranci prava Banske Hrvatske 1895.« (233 – 244). Iz nekada jedinstvene Stranke prava, 1895. godine nastale su dvije frakcije: Stranka prava koja je izdavala dnevni list *Hrvatska domovina* i Čista stranka prava s listom *Hrvatsko pravo*. Šetić piše o razlozima i »krivcima« za raskol te bezuspješnu zalaganju istarskih pravaša za jedinstvo stranke; nakon raskola, istarski pravaši nisu se priklonili nijednoj frakciji. Stipan Trogrlić se u članku »Katolička crkva u Istri i agrarna reforma (1946. – 1948.) – primjer Pazinskog dekanata« (245 – 255) bavi zemljišno-vlasničkim odnosima između crkvenih i državnih ustanova nakon donošenja *Odluke o uređenju agrarnih odnosa i poništenju dražbi na području Oblasnog Narodnog odbora za Istru* iz 1946. godine. Kao primjer provedbe agrarne reforme Trogrlić iznosi promjene koje su se zbile na štetu crkvene imovine na području Pazinskog dekanata. Proučavanjem kršćanskih narativa teologa Marcusa Borga te naučavanja prisutnih u Bhagavad-gīti, Kenneth Valpey u posljednjem članku Časopisa, »*The Song of God as a Journey of Discipleship: A Reflection on the Bhagavad-gītā and Christian Perspectives*« (257 – 263), uspoređuje kršćanski i hinduški svjetonazor i njihov odnos prema učiteljima (Isus i Krišna) i učenicima, u čemu nalazi zajedničke karakteristike.

Dvanaesti broj časopisa *Tabula*, kao i u prethodnim izdanjima, završava popisom suradnika u broju (265 – 266) i napatkom autorima (267 – 270).

Katarina Gerometta